

## Heste, Hornkvæg, Faar, Svin.

Den første almindelige Kreaturtælling i Danmark fandt Sted i Februar 1838, den sidste — hvorom Statistisk Bureau nylig har offentliggjort Beretning\*) — d. 16. Juli 1888. Man har altsaa nu en dansk officiel Kreatur-Statistik, der omfatter et Tidsrum paa 50 Aar. I dette Tidsrum har det, man kalder »den samlede Kreaturstyrke«, vel stadigt været i Stigning; men for de enkelte Kreatur-sorters Vedkommende har der snart været Stigning, snart Nedgang i Tallene, altsaa mindre regelmæssige Bevægelser.

### Hestene

var i forrige Aarhundrede og endnu ved Begyndelsen af indeværende tilstede i meget stort Antal i Danmark, langt større end nutildags. Fra Landboreformernes Tid formindskedes de i Antal; thi Høveriets Ophævelse bevirkede, at Bønderne kunde nøjes med færre Heste, og det opvejedes ikke derved, at Herregaardene maatte holde flere. Udskiftningen bevirkede, at Gaardenes Afstand fra Markerne formindskedes, desuden blev Redskaberne til Jordens Bearbejdelse lettere og bedre, og Vejene for-

\*) Danmarks Statistik. Statistisk Tabelværk 4. R., Litr. C, Nr. 6. Kreaturholdet d. 16. Juli 1888. Udgivet af det statistiske Bureau. Kbhvn., 1889.

## Heste, Hornkvæg, Faar, Svin.

Den første almindelige Kreaturtælling i Danmark fandt Sted i Februar 1838, den sidste — hvorom Statistisk Bureau nylig har offentliggjort Beretning\*) — d. 16. Juli 1888. Man har altsaa nu en dansk officiel Kreatur-Statistik, der omfatter et Tidsrum paa 50 Aar. I dette Tidsrum har det, man kalder »den samlede Kreaturstyrke«, vel stadigt været i Stigning; men for de enkelte Kreatur-sorters Vedkommende har der snart været Stigning, snart Nedgang i Tallene, altsaa mindre regelmæssige Bevægelser.

### Hestene

var i forrige Aarhundrede og endnu ved Begyndelsen af indeværende tilstede i meget stort Antal i Danmark, langt større end nutildags. Fra Landboreformernes Tid formindskedes de i Antal; thi Høveriets Ophævelse bevirkede, at Bønderne kunde nøjes med færre Heste, og det opvejedes ikke derved, at Herregaardene maatte holde flere. Udskiftningen bevirkede, at Gaardenes Afstand fra Markerne formindskedes, desuden blev Redskaberne til Jordens Bearbejdelse lettere og bedre, og Vejene for-

\*) Danmarks Statistik. Statistisk Tabelværk 4. R., Litr. C, Nr. 6. Kreaturholdet d. 16. Juli 1888. Udgivet af det statistiske Bureau. Kbhvn., 1889.

bedredes; man kunde altsaa nøjes med en mindre Hestebestand. Denne Aftagen i Hestenes Antal vedblev indtil op imod Nutiden og Hesteantallet naaede sit laveste Punkt omtrent ved Aaret 1871. I den nyere Tid har Udviklingen af de moderne Kommunikationsmidler bidraget til, at man har kunnet undvære mange Heste, men efter 1871 er dog Hesteantallet voxet.«\*) Forøvrigt maa man jo tage i Betragtning ikke blot det Arbejde, Hestene have at udføre, men ogsaa deres Arbejdsevne, — og i saa Henseende ere Nutidens Heste jo i høj Grad forskellige fra Fortidens.

Der taltes af Heste i Danmark

i 1838....	325.000
- 1861....	325.000
- 1871....	317.000
- 1881....	348.000
- 1888....	376.000

De senere Tiders Stigning falder fortrinsvis paa Jylland, der nu har omtrent ligesaa mange Heste (absolut taget) som Øerne, medens Hesteholdet i tidligere Tider var absolut størst paa Øerne, da Øernes Jord, omend langt mindre i Omfang, jo var langt bedre opdyrket end Jyllands.

Antallet af Heste i Forhold til Folkemængde, Areal og Hartkorn var i det egentlige Danmark

	pr. 1000 Msk.	pr. Kv.-Mil	pr. 100 Tdr. Hartk.
i 1871.....	175	455	84
- 1881.....	174	500	92
- 1888.....	175	540	99

Hesteholdets Tilvæxt og Folkemængdens have saaledes fulgtes jævnsides; men i Forhold til Areal og Hartkorn er Stigningen ikke ringe. Imidlertid er Forskellen

\*) Falbe Hansen, Stavnsbaandsløsningen og Landboreformerne. II. S. 61.

mellem Øerne og Jylland ret iøjnefaldende. Hesteholdet udgjorde

	paa Øerne (uden København)			i Jylland		
	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil.	pr. 100 Td. Hartk.	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil.	pr. 100 Td. Hartk.
i 1871..	206	717	81	179	312	84
- 1881..	200	741	84	190	365	98
- 1882..	201	770	88	200	407	109

I Forhold til Folkemængden er der altsaa ikke nogen større Forskel; men i Forhold til Arealet har Jylland — trods den store Stigning i det jyske Hestehold — endnu kun 407 Heste pr. Kv.-Mil ligeoverfor Øernes næsten to Gange saa store Tal. I Forhold til Hartkornet staar det hartkornsfattige Jylland selvfølgelig et godt Stykke over Øerne.

I Sammenligning med andre Lande har Danmark, som bekendt, et meget stort Hestehold. I Norge, for Exempel, hvis Befolkning er næsten lige saa stor som Danmarks, og hvis Areal er mange Gange større, er Tallet af Heste kun det Halve af, hvad det er i Danmark. I Sverig er det vel, absolut set, noget større (i 1887 481,000 Stk.); men Sverigs Befolkning er mere end to Gange større end Danmarks, og det svenske Areal mange Gange større end det danske. I Tyskland er det absolute Tal af Heste (i 1883  $3\frac{1}{2}$  Mill. Heste) ikke 10 Gange større end det danske Tal, skønt Tysklands Folkemængde er 20 Gange saa stor som Danmarks og Tysklands Areal 14 Gange større end Danmarks. Hollands Folkemængde er to Gange større end Danmarks, og dets Areal kun lidet mindre end det danske, men Tallet af Heste udgør kun 274,000. Sammenligninger med næsten ethvert af de øvrige europæiske Lande vilde udvise, at Danmark baade i Forhold til sin

Folkemængde og i Forhold til sit Territorium har en særdeles stor Hestebestand.

Ogsaa

### Hornkvæget

er meget stærkt repræsenteret i Danmark. Blandt europæiske Lande viger Danmark kun Pladsen for Irland, naar Folkemængden benyttes som Maalestok, og kun for Irland, Holland og Belgien, naar Arealet er Maalestokken. Nedenstaaende Tal udvise dette:

	Antal af Hornkvæg pr. 1000 Msk.
Irland (1888) .....	864
Am. Forenede Stater (1887) .....	849
Danmark (1888) .....	682
Norge (1875) .....	612
Sverig (1886) .....	507
Schweiz (1886) .....	412
Østrig (1880) .....	388
Holland (1886) .....	356
Frankrig (1887) .....	351
Tyskland (1883) .....	343
Ungarn (1880) .....	337
europ. Rusland (uden Polen) (1883)	292
Belgien (1880) .....	250
Storbritannien (1888) ...	188
Grækenland (1884) .....	181
Italien (1881) .....	168

	Antal af Hornkvæg pr. Kv.-Kilometer
Irland .....	49
Holland .....	47
Belgien .....	47
Danmark .....	38
Schweiz .....	29
Tyskland .....	29
Østrig .....	29
Storbritannien .....	27
Frankrig .....	25
Italien .....	17
Ungarn .....	16

	Antal af Hornkvæg pr. Kv.-Kilometer
Am. Forenede Stater .....	6
Grækenland .....	6
Sverig .....	5
Rusland (uden Polen) .....	5
Norge .....	3

Som rimeligt er, indtage Lande, der — som Rusland, Sverig, Norge, Amerikas Forenede — have store ubeboede og udyrkede Strækninger, en lav Plads, naar Arealet benyttes som Maalestok, medens Lande, der — som Belgien og Storbritannien — ere veldyrkede og tætbefolkede, indtage en høj Plads efter Arealet, men en lav Plads efter Folkemængden. Om Danmark gælder det imidlertid, at Hornkvæg-Bestanden her maa betegnes som stor, hvadenten den ene eller den anden Maalestok benyttes. Dog maa man naturligvis ved den Slags Sammenstillinger aldrig glemme at tage tilbørligt Hensyn til de forskellige Landes forskellige naturlige Beskaffenhed og forskellige Kultur-Standpunkt.

Fæste vi udelukkende Blikket paa Danmark, saa finde vi der følgende Hornkvæg-Tal ved Tællinger siden 1838:

i 1838..	855,000
- 1861..	1,119,000
- 1871..	1,239,000
- 1881..	1,470,000
- 1888..	1,460,000

Som disse Tal udvise, er Tallet af Hornkvæg steget meget betydeligt i Danmark fra 1838 til 1881, — en Folge af at vort Landbrug mere og mere har lagt Vægt paa Smørproduktionen som en af vort Lands fornemste Velstandskilder. I de sidste syv Aar er Tallet gaat, vel ikke meget, men dog noget tilbage. Dette skyldes imidlertid kun Udviklingen i Jylland. Der fandtes nemlig af Hornkvæg

	paa Øerne	i Jylland
1881 ...	586,000	884,000 Stk.
1888 ...	630,000	830,000 -

Og denne Nedgang af Hornkvæg-Tallet i Jylland hidrører fra den med Landets gradvise Opdyrkning følgende Indskrænkning af Studeholdet: i 1881 udgjorde saaledes Tallet af Stude i Jylland c. 90,700 Stk., medens det i 1888 var dalet med ikke mindre end 43 pCt., nemlig til c. 52,000 Stkr. Deraf følger atter, at Tillæget af Ungkvæg i Jylland er gaat tilbage, — og saaledes bliver det da muligt, at der trods Nedgangen i den samlede jydsk Hornkvæg-Bestand findes en Fremgang i Tallet af jydsk Køer, ligesom ogsaa Tallet paa de i Aarets Løb fødte Kalve er steget.

I Forhold til Areal, Folkemængde og Hartkorn stillede Hornkvæg-Bestanden sig saaledes

i det egenlige Danmark

	pr. 1000 Msk.	pr. Kv.-Mil	pr. 100 Td. Hartk.
1871 . . .	684	1782	327
1881 . . . .	736	2115	388
1888 . . . .	682	2097	385

Mellem Øerne og Jylland er Forskellen betydelig, saaledes selvfølgelig at Jylland med den tynde Befolkning og det ringe Hartkorn har en langt større Hornkvæg-Bestand end Øerne, naar Folkemængde og Hartkorn er Maalestok, medens omvendt Øerne staa langt foran, naar Arealet er Maalestokken. De nøjagtige Forholdstal ere disse:

	Paa Øerne (uden København)			I Jylland		
	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil	pr. 100 Td. Hartk.	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil	pr. 100 Td. Hartk.
1871 . . .	629	2192	249	899	1567	421
1881 . . .	668	2472	280	1002	1927	518
1888 . . .	692	2648	302	889	1810	487

Selvfølgelig vilde Forskellighederne blive endnu mere iøjnespringende, naar man vilde udskille mindre Dele af Landet. Man vilde saa i Jyllands sydvestlige Amter finde af Hornkvæg pr. 1000 Msk. endog 1015 Stk., pr. Kv.-Mil derimod 1467, pr. 100 Td. Hartkorn 550 Stk., medens de tættere befolkede og bedre opdyrkede Egne vilde have et langt mindre Antal pr. 1000 Msk., et langt større pr. Kv.-Mil og pr. 100 Td. Hartkorn.

Har Hornkvæg-Bestanden været tiltagende, saa har til Gengæld Tallet af

#### Faar

været stærkt dalende i de senere Decennier. Det udgjorde

i 1838 ...	1,645,000	Stk.
- 1861 ...	1,752,000	-
- 1871 ...	1,842,000	-
- 1881 . .	1,549,000	-
- 1888 ...	1,225,000	-

Navnlig paa Øerne har Tilbagegangen været betydelig: I 1888 taltes paa Øerne kun 327,000 Stk., hvilket kun er det halve af Øernes Faare-Tal 17 Aar tidligere, i 1871 (626,000 Stk.). I Jylland var Tallet i 1888 knap 900,000 (898,000), i 1881 derimod noget over 1 Million.

Tallet af Faar var

#### i Danmark

	pr. 1000 Msk.	pr. Kv.-Mil	pr. 100 Td. Hartk.
i 1871..	1017	2650	486
i 1881..	775	2228	409
i 1888..	573	1761	323

I Forhold til Folkemængden er Faareholdet saaledes i 17 Aar blevet formindsket næsten til det halve, og endog i Forhold til Areal og Hartkorn er Nedgangen særdeles betydelig. Særlig fremtrædende er Nedgangen i de tættere befolkede Egne, Øerne, men ogsaa i det tyndt befolkede



Jylland er den ganske anselig. Faareholdet udgjorde nemlig:

	Paa Øerne (uden København)			i Jylland		
	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil	pr. 100 Td. Hartk.	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil	pr. 100 Td. Hartk.
i 1871 .	760	2647	301	1521	2652	713
- 1881..	525	1941	220	1235	2375	639
- 1888..	359	1373	156	963	1959	527

Igennem alle disse Talrækker ser man en meget betydelig Tilbagegang. En lignende Tilbagegang genfinder man, som bekendt, vel ingenlunde i alle andre evropæiske Lande, men dog i en stor Mængds af dem.

En desto større Tilvæxt møder os, naar vi vende os til

#### Svinene.

Deraf taltes

i 1838...	235,000	Stk.
- 1861...	301,000	-
- 1871 ..	442,000	-
- 1881...	527,000	-
- 1888...	771,000	-

Fremgangen har altsaa især i de senere Tider været meget anselig, — og da atter fortrinsvis i Jylland. Absolut set har Jylland nu næsten ligesaa mange Svin som Øerne (hist 372,000, her 399,000 Stk.), medens Jylland tidligere var langt tilbage.

Forholdstallene var saaledes

i Danmark

	pr. 1000 Msk.	pr. Kv.-Mil	pr. 100 Td. Hartk.
i 1871...	244	636	117
- 1881...	264	759	139
- 1888...	360	1108	203

Særligt for Øerne og Jylland var Svinenes Forholdstal saaledes:

	Paa Øerne (uden København)			I Jylland		
	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil	pr. 100 Td. Hartk.	pr. 1000 Msk.	pr. Kv. Mil	pr. 100 Td. Hartk.
i 1871 ..	306	1065	121	237	413	111
- 1881 ..	325	1204	137	275	528	142
- 1888 ..	439	1680	191	399	812	218

Jylland er saaledes endnu i Sammenligning med Øerne langt tilbage; — dog har Jylland i de 17 Aar 1871—88 ligefrem fordoblet sin Svine-Bestand, — fra 189,000 Stk. i 1871 til 372,000 i 1888.

#### Geder.

Af Geder taltes i 1881 9331, i 1888 13405 (deraf 7161 paa Øerne, 6244 i Jylland).

#### Æsler.

Af Æsler taltes i 1881 282, i 1888 186 Stk. (deraf i Jylland 36, paa Øerne 150. hvoraf atter Halvdelen, eller 78 Stk., i Svendborg Amt).

#### Den samlede Kreaturstyrke

udgjorde, naar man sætter et Stykke Hornkvæg = 1, en Hest =  $1\frac{1}{2}$ , et Æsel =  $\frac{1}{2}$ , et Faar =  $\frac{1}{10}$ , 1 Ged =  $\frac{1}{10}$  og et Svin =  $\frac{1}{4}$ .

i 1838 ..	1,566	Mill. Stk.
- 1861 ..	1,856	- -
- 1871 ..	2,000	- -
- 1881 ..	2,279	- -
- 1888 ..	2,373	- -

En Sammenligning med andre Lande udviser følgende (Tællingsaarene i de forskellige Lande ere de S. 83 angivne).

Samlet Kreaturstyrke pr. 1000 Msk.		Samlet Kreaturstyrke pr. Kv.-Kilometer.	
Am. Forenede Stater . . .	1494	Belgien . . . . .	68
Irland . . . . .	1177	Irland . . . . .	67
Danmark . . . . .	1093	Holland . . . . .	66
Norge . . . . .	862	Danmark . . . . .	61
Sverig . . . . .	722	Storbritannien . . . . .	50
Ev. Rusland (u. Polen) . .	711	Tyskland . . . . .	47
Ungarn . . . . .	666	Frankrig . . . . .	42
Grækenland . . . . .	664	Østrig . . . . .	40
Frankrig . . . . .	579	Schweiz . . . . .	37
Tyskland . . . . .	556	Ungarn . . . . .	33
Østrig . . . . .	540	Italien . . . . .	27
Schweiz . . . . .	524	Grækenland . . . . .	21
Holland . . . . .	500	Am. Forenede Stater . . . .	11
Belgien . . . . .	365	Ev. Rusland (u. Polen) . . .	11
Storbritannien . . . . .	348	Sverig . . . . .	8
Italien . . . . .	273	Norge . . . . .	5

Reglen er jo den, at i den første Række staa de tyndtbefolkede Lande, i den anden Række de tætbefolkede øverst; — men Danmark hævder (ligesom Irland) i begge Rækker en høj Plads.

A. P.-St.